

PROFILI I PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUAR NË SHQIPËRI

Céline Ferré,
Emira Galanxhi
Olgeta Dhono

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Embassy of Switzerland in Albania

United Nations
ALBANIA

Empowered lives.
Resilient nations.

PËRMBAJTJA

- Hyrje dhe metodologji
- Gjetjet kryesore
- Paaftësia:
  - Sipas llojit
  - Sipas grupmoshës
  - Prevalenca sipas moshës
  - Shpërndarja gjeografike
  - Sipas NjEF
  - Sipas nivelit arsimor
  - Përfshirja në punësim
  - Sipas nivelit të të ardhurave
  - Analiza e metodës LATENT

AFTËSIA E KUFIZUAR

- Aftësia e kufizuar është një atribut që nuk mund të identifikohet menjëherë si gjinia ose mosha.
- Është një ndërveprim kompleks dhe dinamik ndërmjet gjendjes shëndetësore të një personi dhe mjedisit.
- Është vërtetuar se është shumë e vështirë për t'u matur
- Dy burime kryesore
  - Census 2011 (i përgjithshëm)
  - LSMS 2012 me pyetje të ngjashme

PËRKUFIZIMET DHE METODOLOGJIA

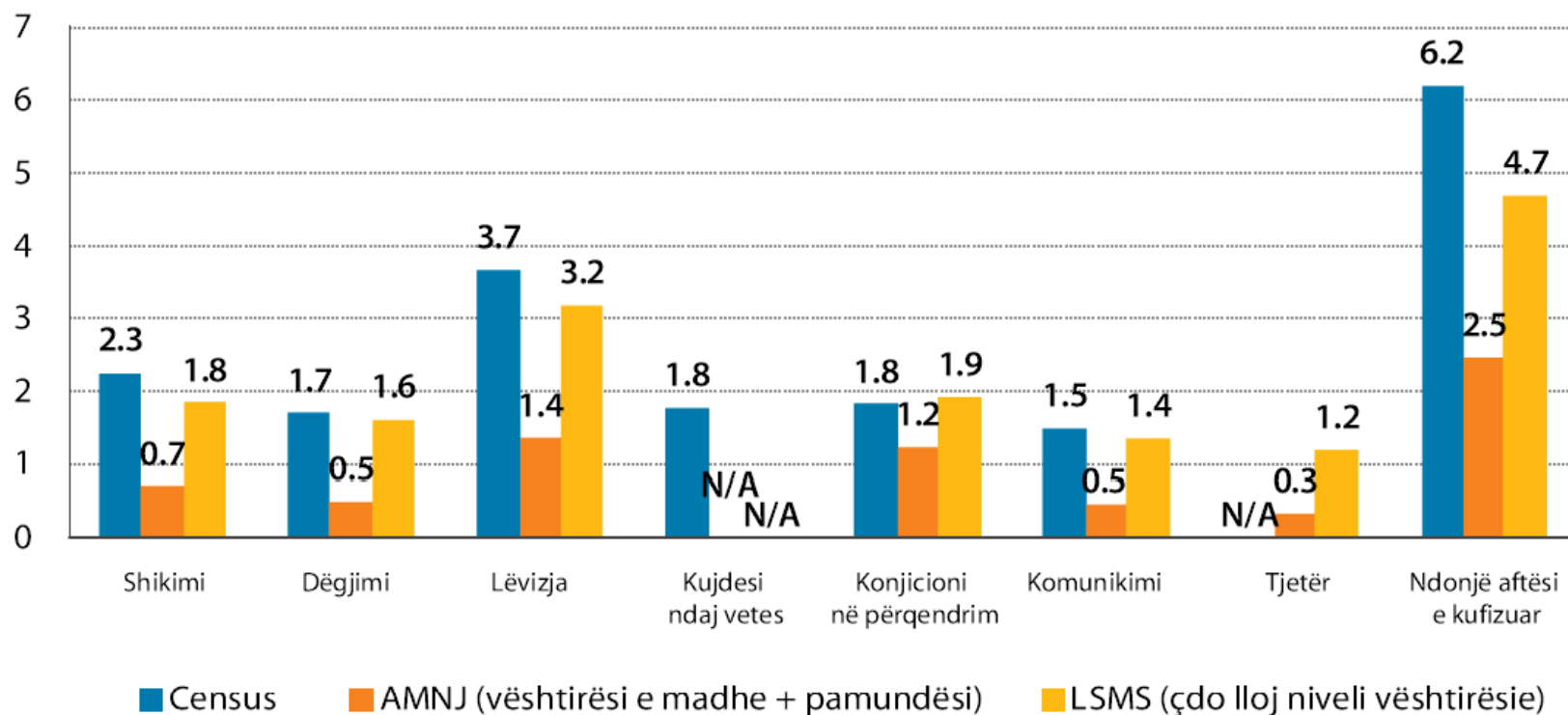
- Vlerësimi i përgjithshëm i Grupit të Washingtonit (WG) për aftësinë e kufizuar
  - Identifikon personat që janë në rrezik më të lartë sesa pjesa tjetër e popullsisë për t'u përballur me kufizime në kryerjen e aktiviteteve të jetesës së përditshme

35 A keni vështirësi:

	Aspak	Disi	Shumë	Nuk mundem fare
Në shikim	☐	☐	☐	☐
Në dëgjim	☐	☐	☐	☐
Në ecje, ngjitje shkallësh	☐	☐	☐	☐
Në të mbajturit mend, në përqëndrim apo marrje vendimesh	☐	☐	☐	☐
Në kujdesin e përditshëm ndaj vetes (të vishesh, të ushqehesh, të lahesh)	☐	☐	☐	☐
Në komunikim (t'i kuptosh të tjerët apo të të kuptojnë ty, të japësh dhe të marrësh informacion)	☐	☐	☐	☐

Të njejtat kategori janë përshtatur edhe në LSMS 2012

Figura 1: Censusi 2011 dhe LSMS 2012 – Çështjet e krahasueshmërisë

Shënim: Të dhënat nga LSMS-ja paraqiten në fillim në ngjyrë **portokalli** duke përdorur të njëjtin nivel vështirësie si në Census dhe më pas në ngjyrë **të verdhë** duke përdorur çdo lloj niveli vështirësie në kryerjen e detyrave të përditshme (që përfshin një farë vështirësie, shumë vështirësi dhe paaftësi të plotë).

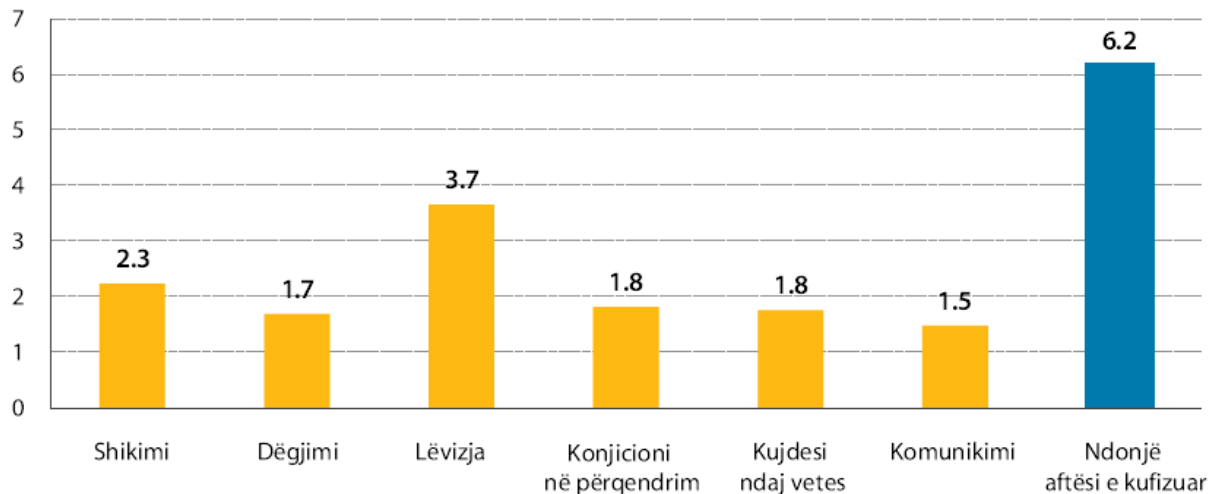
GJETJE KRYESORE

- **6.2%** e popullsisë në moshë madhore në Shqipëri ka deklaruar se ka të paktën një aftësi të kufizuar
- Personat madhorë **me** aftësi të kufizuara në moshë pune kanë 2 herë më tepër gjasa të jenë jashtë forcës së punës sesa personat **pa** aftësi të kufizuar.
- **1 në 5** të rinj (15-24 vjeç) me kufizime në shikim është në kërkim të punës, por nuk mund të gjejë një të tillë
- Prevalenca e aftësisë së kufizuar **NUK** ndryshon në kuintilet e të ardhurave. Personat me aftësi të kufizuara të kuintilit të poshtëm (më të varfërit), kanë **2** herë më tepër gjasa që të përballen me **2** ose më shumë aftësi të kufizuara sesa kuintili i sipërm (më të pasurit)

PAAFTËSIA SIPAS LLOJIT

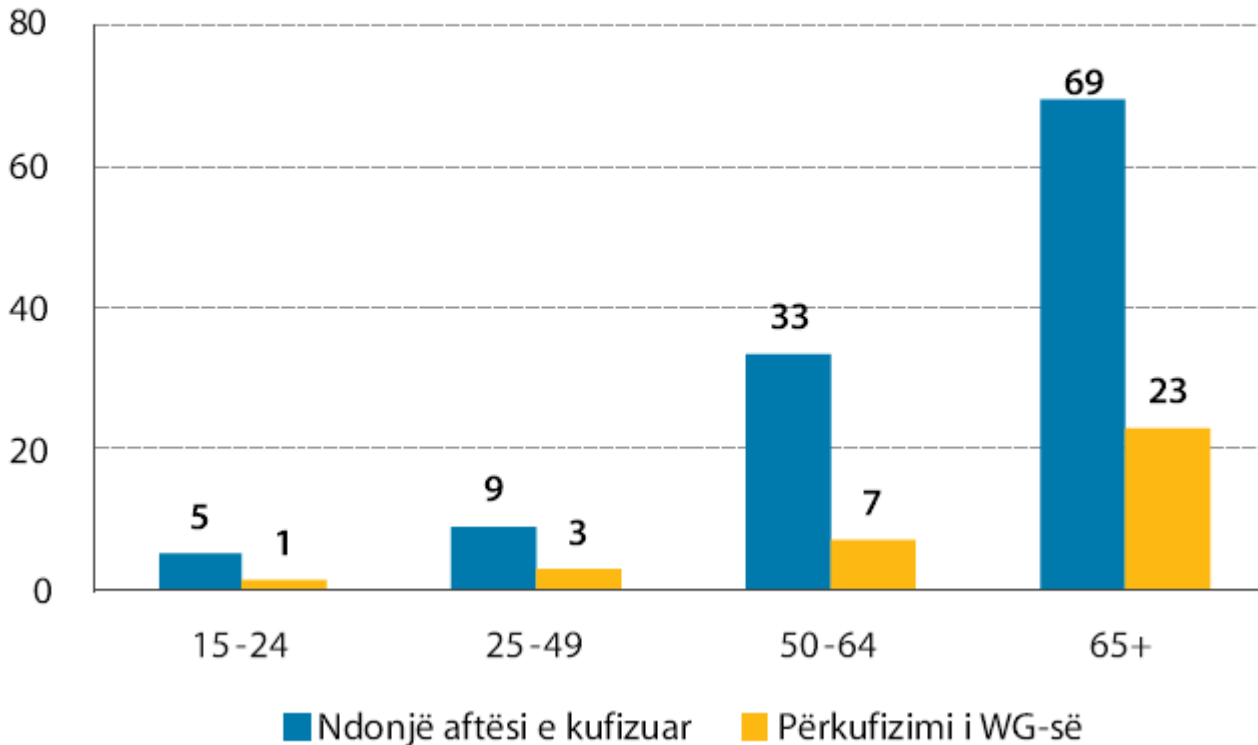
- Prevalenca (numri i rasteve/popullsinë) tregon se:
  - Më e zakonshme = vështirësi në lëvizje (3.7%)
  - Më të ralla = dëgjimi 1.7% dhe komunikimi 1.5%

Figura 3: Prevalenca e aftësisë së kufizuar sipas llojit të dëmtimit (për qind, %)

SHPËRNDARJA SIPAS MOSHËS

Figura 4: Shkalla e aftësisë së kufizuar (për qind, %)

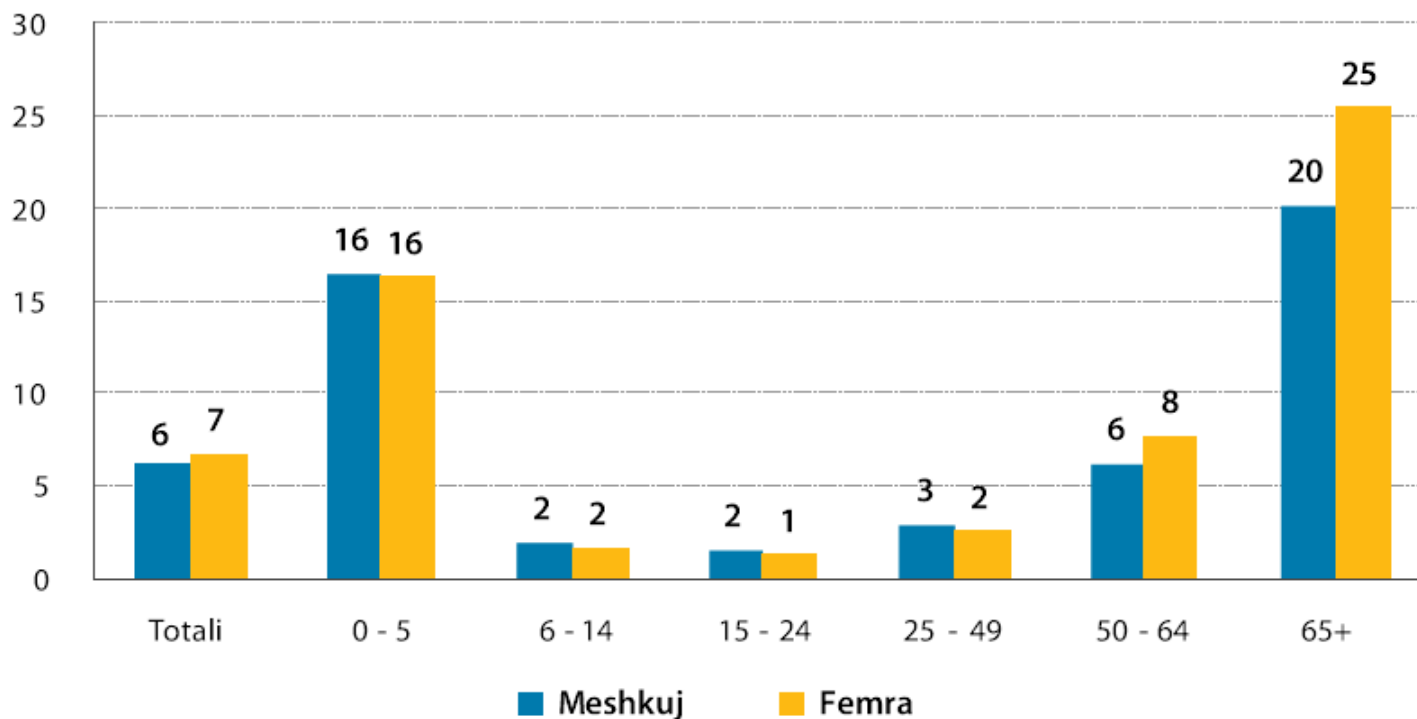

Nëse në analizën e PAK shtojmë kategorinë e personave që janë përgjigjur “Disi”, përqindja e popullsisë me të paktën një aftësi të kufizuar arrin në 22%. Nga grafiku duket se moshat e mëdha (50 +) janë ato që kanë deklaruar më shumë për këtë kategori

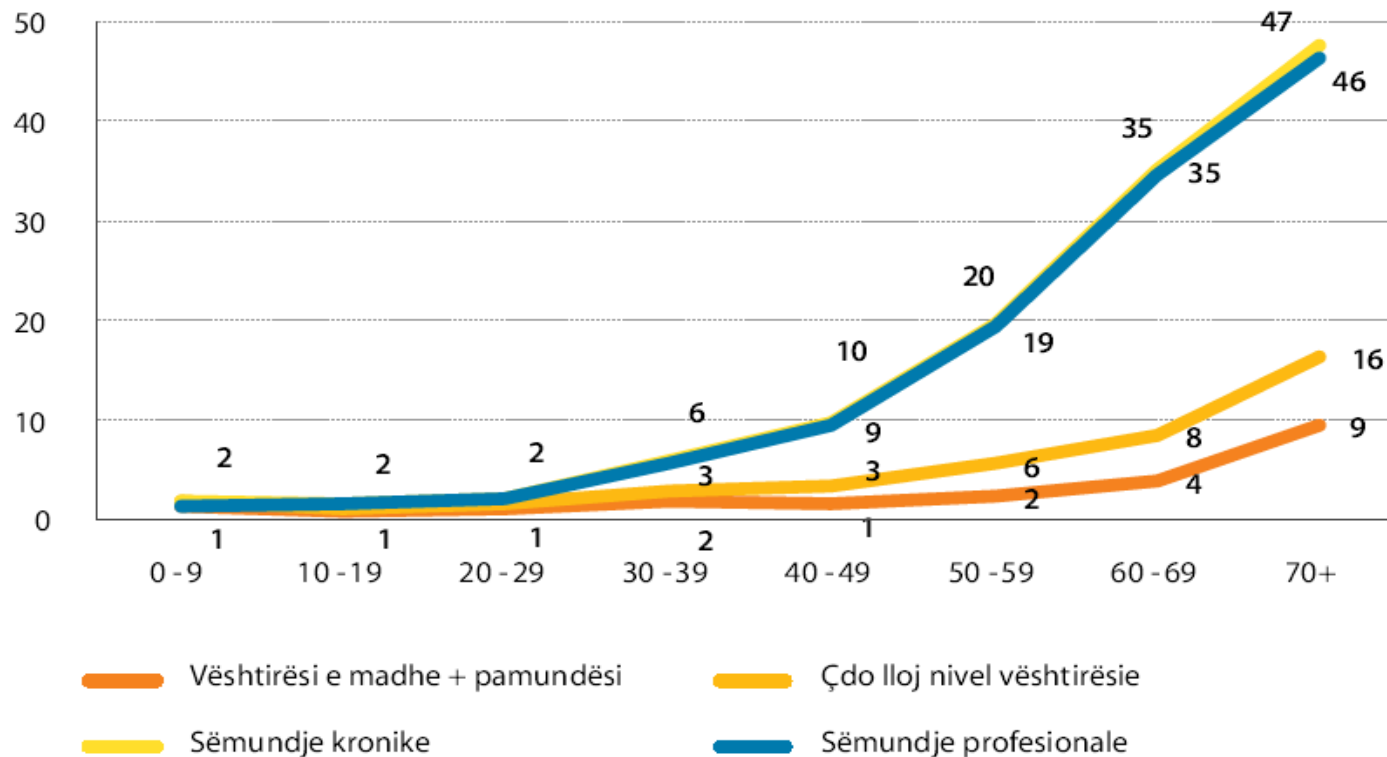
PREVALENCA SIPAS MOSHËS

Figura 5: Prevalenca e aftësisë së kufizuar sipas grupmoshës

- Prevalenca e aftësisë së kufizuar është shumë e lidhur me moshën.
- Grupi i personave në moshë më të madhe është më i prekur
- Diferenca ndërmjet burrave dhe grave thellohet me kalimin e moshës, sidomos për kategorinë “ vështirësi në lëvizje”

Figura 2: Përkufizimet e ndryshme të incidencës së aftësisë së kufizuar sipas grupmoshës

Burimi: LSMS 2012.

Aftësia e kufizuar është e lidhur ngushtë me sëmundjet kronike apo profesionale , të cilat nga ana e tyre, impaktojnë sjelljen e aftësisë së kufizuar sipas moshës.

SHPËRNDARJA GJEOGRAFIKE

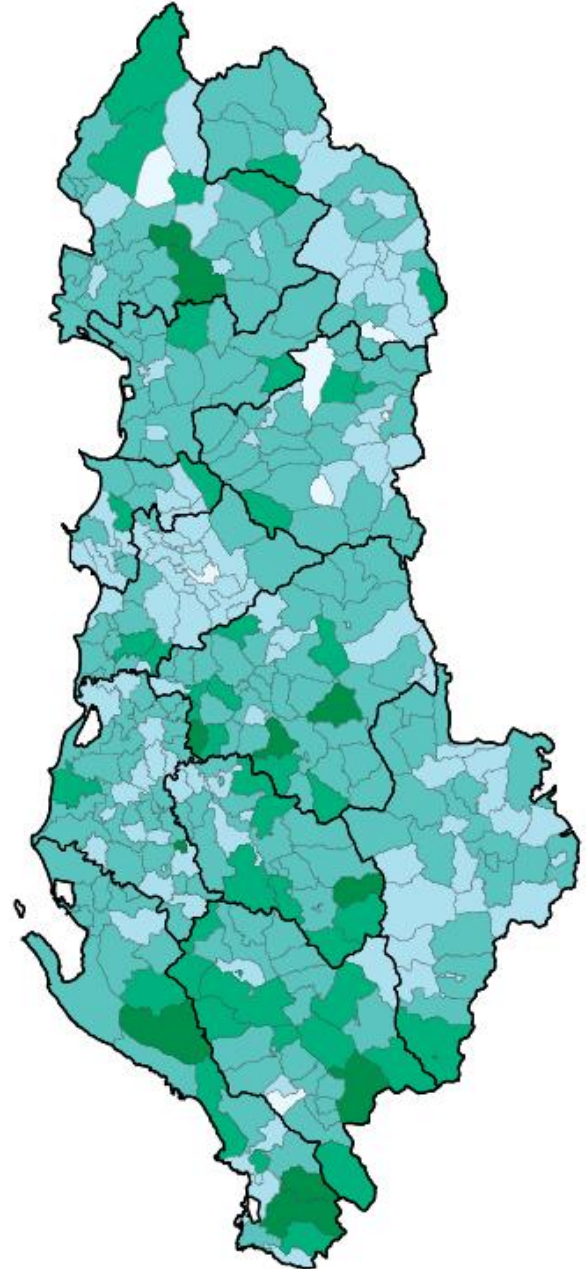
- Resultatet tregojnë se nuk ka diferenca të mëdha sipas qarqeve
  - Tirana ka prevalencën më të ulët (më pak se 5%)
  - Gjirokastra ka prevalencën më të lartë me 8%
- Prevalenca është më e lartë në zonat e thella (remote)...
- ... por e përqëndruar - në terma absolute – përreth aglomerateve të mëdha si: Tirana, Durrësi, Shkodra, Elbasani

Shpërndarja

● 1 pikë = 100 persona

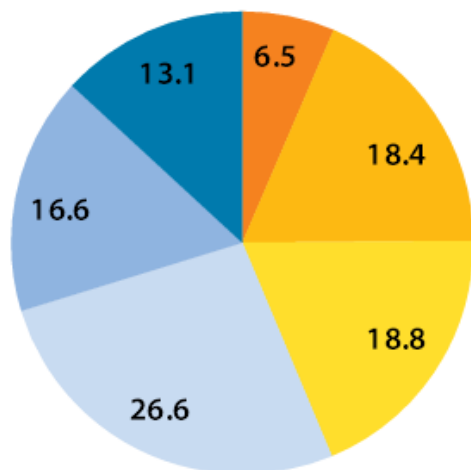
Prevalenca

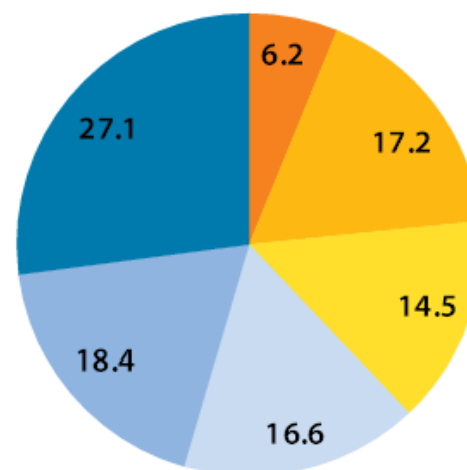
PAAFTËSIA SIPAS NJEF

Figura 7: Personat me aftësi të kufizuara sipas përbërjes familjare

a. Asnjë anëtar me aftësi të kufizuara

b. Të paktën një anëtar me aftësi të kufizuara

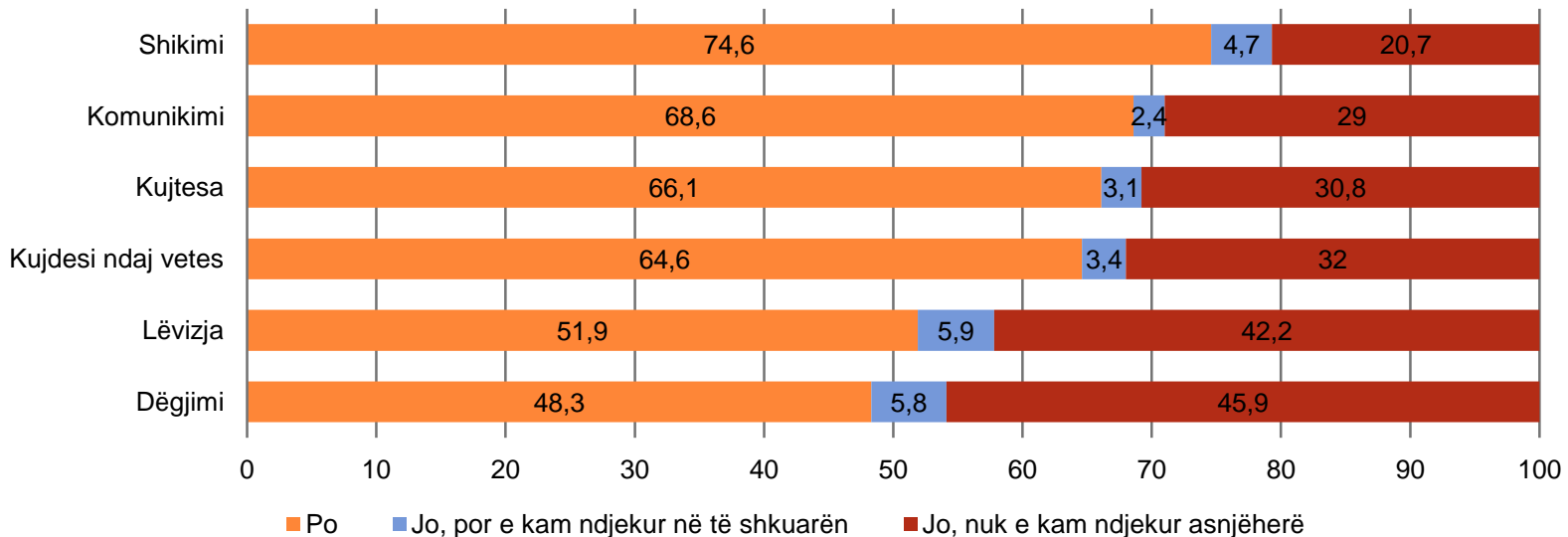
■ 1 anëtar ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 ■ 6+

Burimi: Censusi 2011.

Individët me aftësi të kufizuar janë përqëndruar në familje të mëdha

AFTËSIA E KUFIZUAR DHE ARSIMI

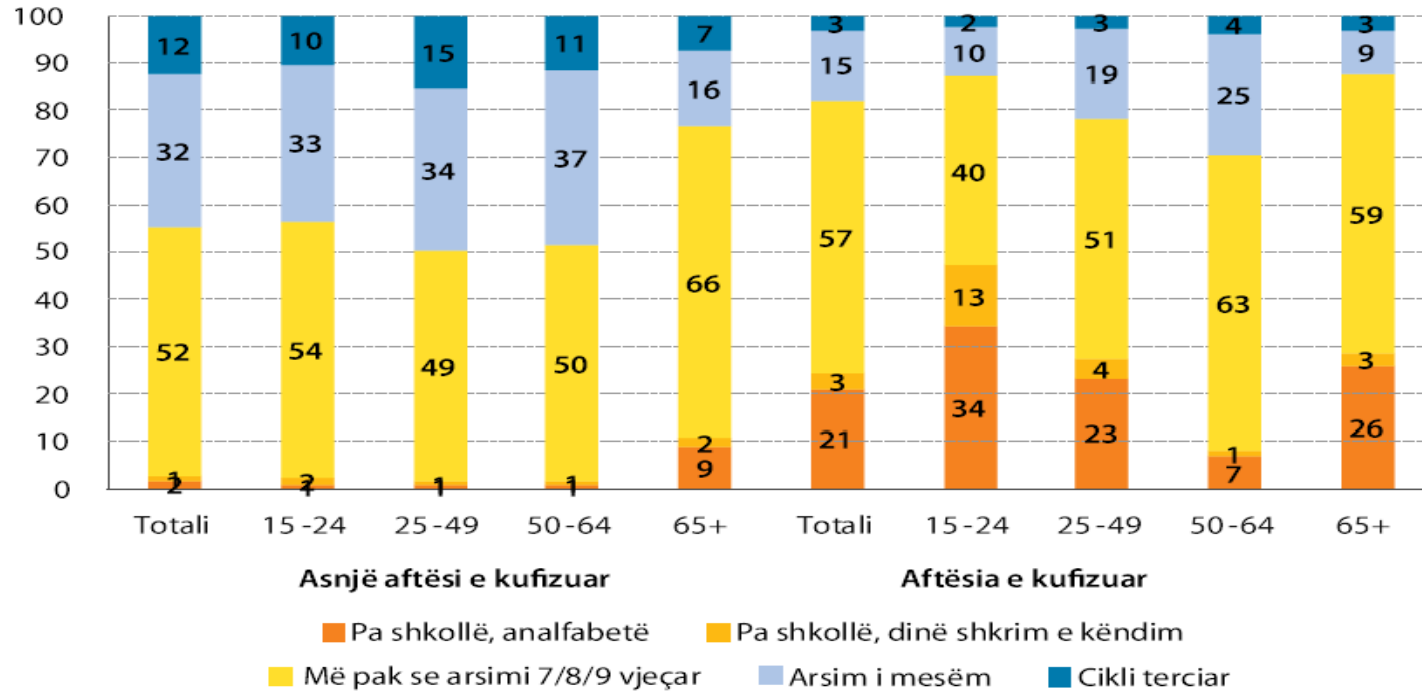
Ndjekja e shkollës sipas llojit të aftësisë së kufizuar (6-14 vjeç)

- Më shumë se dy të tretat e fëmijëve me aftësi të kufizuar në shikim, komunikim, kujtesë ose kujdesin ndaj vetes janë të regjistruar në shkollë.
- Në krahun tjetër, vetëm gjysma e fëmijëve me vështirësi në lëvizje ose dëgjim ndjekin shkollën

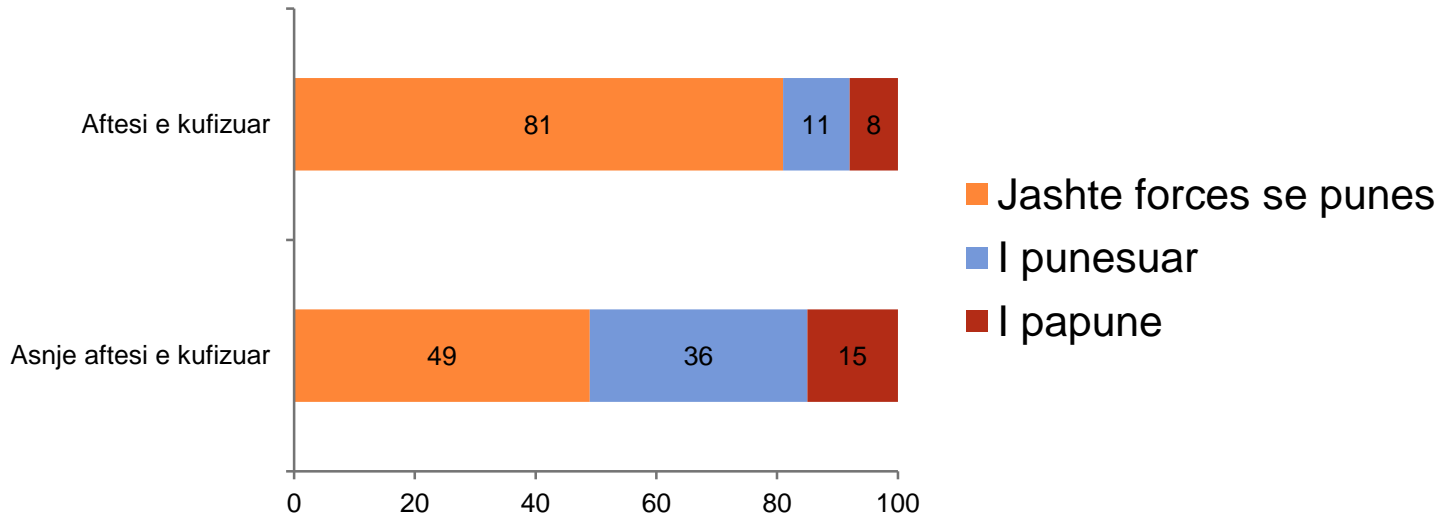
HENDEKU ARSIMOR

Figura 8: Personat me aftësi të kufizuara kanë arritje më të ulëta në nivelin arsimor

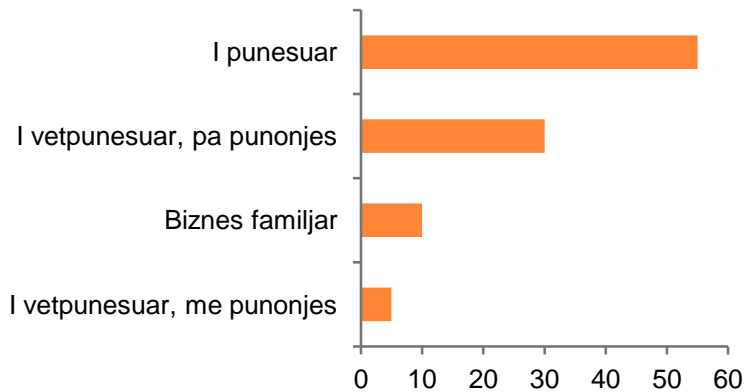

- Personat me aftësi të kufizuara kanë nivel arsimor më të ulët.
- Vlen të tërhiqet vëmendja për grupmoshat e reja, ku përqindja e atyre që janë analfabetë arrin në 34%.

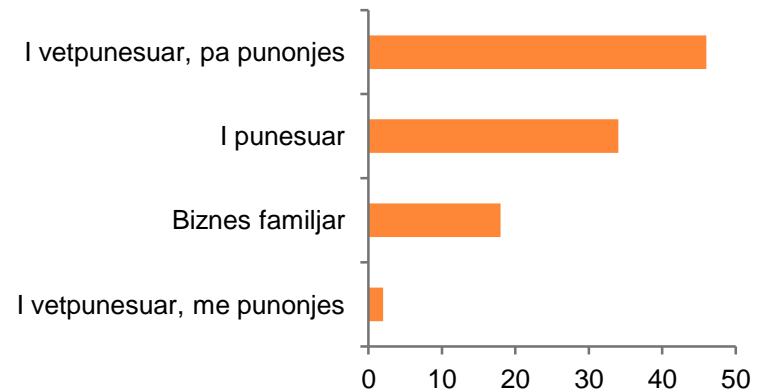
PAAFTËSIA DHE PUNËSIMI

Asnje aftësi e kufizuar

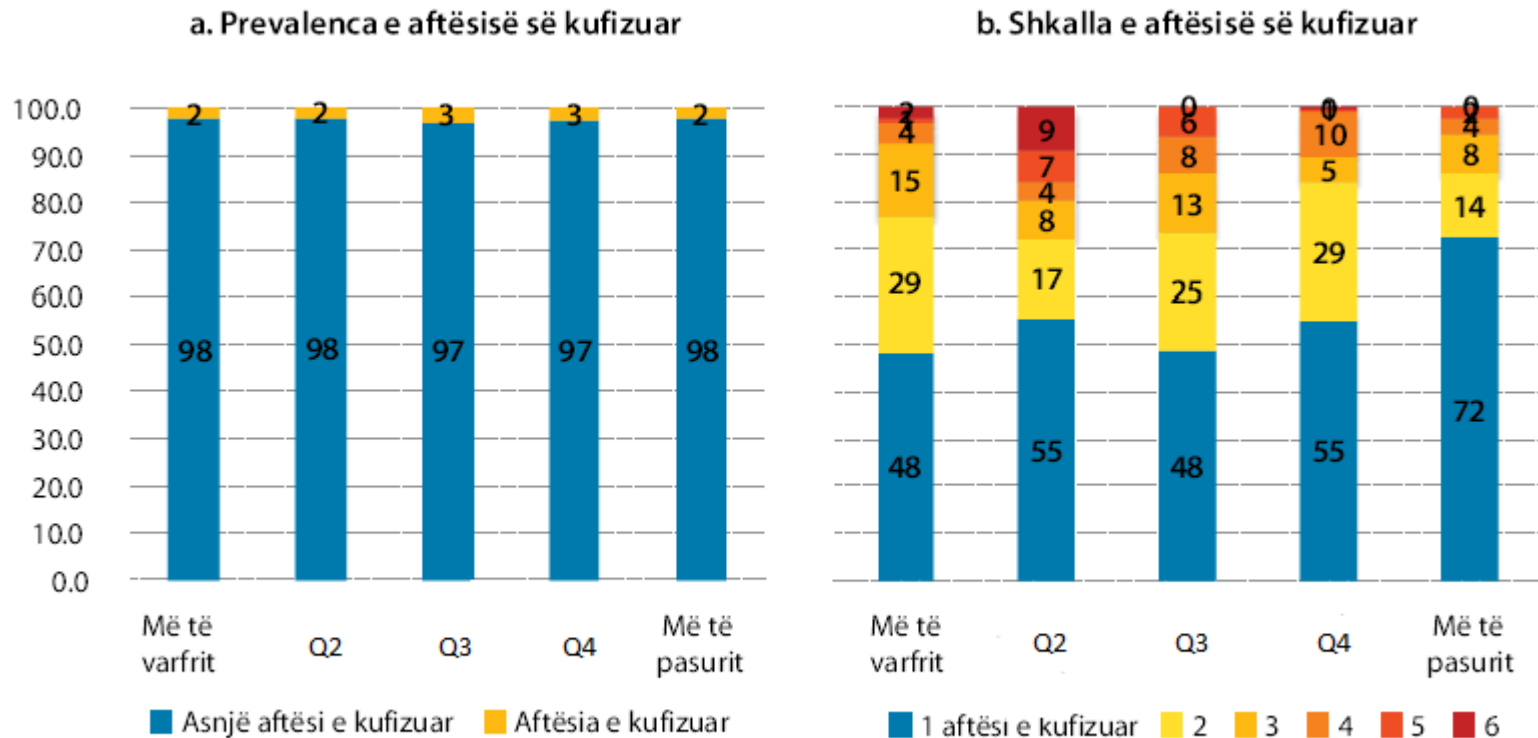
Aftësi e kufizuar

PAAFTËSIA DHE TË ARDHURAT

Figura 13: Shkalla e aftësisë së kufizuar është më e lartë në grupet me shpenzime më të ulëta

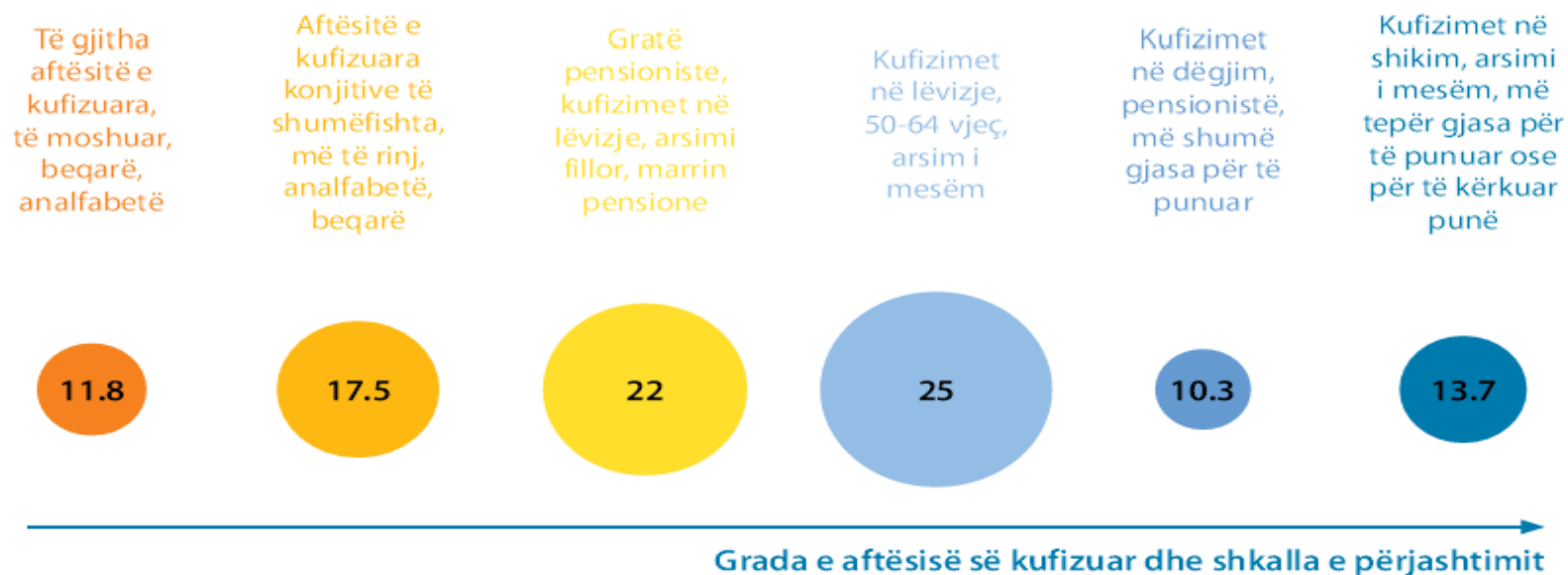
Burimi: LSMS 2012.

- Nuk ka një prevalencë më të lartë të aftësisë së kufizuar te grupet me shpenzime më të ulëta
- Familjet më të varfra kanë dy herë më shumë gjasa që të kenë një anëtar me aftësi të kufizuara që vuan nga 2 ose më shumë aftësi të kufizuara sesa familjet në kuintilin më të pasur

ANALIZA E KLASAVE LATENTE PËR PERSONAT ME AFTËSI TË KUFIZUARA

- Metodë që grupon personat me aftësi të kufizuar në grupe homogjene sipas disa karakteristikave:

Figura 16: Analiza e klasave latente të personave me aftësi të kufizuar

Shënim: Popullsia e kufizuar të individët nga moshë 15 vjeç e lart.

Burimi: Censusi 2011.

Pensionistet ose personat në prag të pensionit, me kufizim në lëvizje, pa shkollë të lartë, zenë pothuaj 47% të PAK

Faleminderit për vëmendjen Tuaj !

